



Інститут обдарованої
дитини
НАПН України

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

«СПОСТЕРЕЖЕННЯ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ»

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	011 «Освітні, педагогічні науки»
Спеціалізація / освітньо-наукова програма	«Освіта та розвиток обдарованої особистості»
Компонент освітньо-наукової програми	Навчальна дисципліна за вибором
Курс/Семестр	3 курс/6 семестр
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / загальна кількість годин	4 ЄКТС / 120 год.
Вид занять	Лекційні, семінарські, практичні
Мова викладання	українська
Форми поточного та підсумкового контролю	Усне опитування, виконання індивідуального науково-дослідного завдання, залік
Викладач	Малиношевська Альона Василівна, кандидатка педагогічних наук, заступник директора з наукової роботи E-mail: jakovyna@ukr.net
Консультації	Здійснюються за запитом здобувачів в день проведення занять
Анотація дисципліни	Дисципліна «Спостереження у педагогічному дослідженні» є вибіркоvim компонентом в структурі базової педагогічної освіти і поряд з іншими курсами закладає основи професійної підготовки здобувачів освіти ОП «Освіта та розвиток обдарованої особистості». Дисципліна спрямована на ознайомлення здобувачів освіти із науково-практичними основами використання методу спостереження, із видами, класифікацією; формування умінь та навичок проведення педагогічного спостереження у педагогічному дослідженні.
Мета викладання дисципліни	Ознайомлення аспірантів із особливостями здійснення спостереження, формування навичок проведення педагогічного спостереження.
Очікувані результати навчання	У результаті вивчення навчальної дисципліни аспірант повинен: знати: особливості методів педагогічних досліджень; класифікацію методів пізнання які використовуються в педагогічних дослідженнях;

	<p>типи спостережень які використовуються в педагогічних дослідженнях; педагогічного інструментарію спостережень; основні недоліки спостереження; методи підвищення надійності спостережень; методи збору інформації які використовуються в педагогічному дослідженні; особливості проведення спостереження в процесі збору інформації.</p> <p>вміти: визначати об'єкти спостереження; застосовувати спостереження у педагогічному дослідженні; використовувати рейтингову шкалу у спостереженні; виконувати запис діяльності, запис поведінки; проводити спостереження за групою дискусією; використовувати контрольний список та протокол самоконтролю; інтерпретувати та представляти результати педагогічного дослідження.</p>
<p>Набуті компетентності</p>	<p>Загальні Оволодіння загальнонауковими компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального наукового кругозору; набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організація та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та підготовка пропозицій щодо фінансування наукових досліджень у сфері освіти, реєстрація прав інтелектуальної власності; здатність до саморозвитку і самовдосконалення протягом життя, наполегливість у досягненні мети; критичний аналіз, оцінка і синтез нових ідей, ініціювання оригінальних дослідницьких комплексних освітніх проектів; лідерство та здатність як до автономної, так і командної роботи під час реалізації освітніх проектів.</p> <p>Фахові знання сучасних методів проведення досліджень в професійній галузі і в суміжних галузях науки, вміння їх ефективно застосовувати для синтезу та аналізу складних систем та явищ у галузі освіти обдарованих; здатність ефективно застосовувати аналітичні методи при проведенні наукових досліджень; здатність інтегрувати знання з інших дисциплін, застосовувати системний підхід при розв'язанні науково-прикладних задач та проведенні досліджень; здатність розробляти та реалізовувати освітні проекти, у тому числі власні дослідження, які дають можливість переосмислювати наявні чи створювати нові знання в галузі освіти обдарованих; здатність аргументувати вибір методу розв'язування наукової задачі, критично оцінювати отримані результати та захищати прийняті рішення; здатність використовувати навички роботи з комп'ютером та знання й уміння в галузі сучасних інформаційних технологій для розв'язання експериментальних і практичних завдань.</p>

Структура навчальної дисципліни	Назви тем	Кількість годин				
		усього	усього			
			лекції	семінарські	практичні	самостійна робота
Тема 1. Методи педагогічних досліджень	28	6	2	-	20	
Тема 2. Спостереження як метод педагогічного дослідження	54	6	6	6	36	
Тема 3. Інтерпретація результатів спостереження	20	4	2	4	12	
Тема 4. Спостереження в педагогічному дослідженні	18			4	12	
Всього годин	120	16	10	14	80	
Зміст навчальної дисципліни	<p>ТЕМА 1. МЕТОДИ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ</p> <p>Загальна характеристика методу наукового пізнання. Сутнісні особливості, види наукового дослідження. Кількісні та якісні методи досліджень. Класифікація методів педагогічних досліджень (математичні, частково-наукові, конкретно-наукові, спеціальні). Визначення понять «метод», «методичний прийом», «методика». Класифікація методів дослідження їх використання в педагогічних дослідженнях (абстрагування, аналіз, анкетування, бесіда, вимірювання, дедукція, експертна оцінка, експеримент, екстраполяція, ідеалізація, індукція, інтерв'ювання, конкретизація, моделюванням та ін.).</p> <p>Об'єкти вивчення і спостереження їх властивості, величини їх вимірювання; сукупність і вибірка. Об'єм та репрезентативність вибірки; типологія утворення вибірки. Властивості та величини об'єкта педагогічного дослідження; типи величин та їх вимірювання (кількісних та якісних); достовірність даних вимірювання надійність та валідність інструментів педагогічних досліджень; вимірювальні шкали. Точність та чутливість вимірювальних інструментів у педагогічному дослідженні; похибки вимірювання; ефект спостерігача.</p> <p>ТЕМА 2. СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК МЕТОД ПЕДАГОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ</p> <p>Ідіографічний та номотетичний підходи дослідження. Загальна характеристика спостереження, особливості застосування методу. Ознаки спостереження в педагогічних дослідженнях. Типи спостережень їх характеристика (співучасне спостереження, неспівучасне спостереження, природне спостереження, симуляційному спостереженні, випадкове спостереження, спостереження-бесіда). Параметри спостереження. Інструментарій педагогічних спостереження.</p>					

	<p>Етнографічне дослідження. Методика спостереження за груповою взаємодією Р. Бейлза. Карта спостережень Д. Скотта.</p> <p>Недоліки спостереження. Проблеми використання методу спостереження (збереження зовнішньої валідності; проблема спостерігача; проблема реєстрації результатів спостереження; суб'єктивізм при категоризації, кодуванні, інтерпретації). Типові помилки спостерігача.</p> <p>Методи підвищення надійності результатів спостереження.</p> <p>ТЕМА 3. ІНТЕРПРЕТАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ СПОСТЕРЕЖЕННЯ</p> <p>Опрацювання результатів спостережень. Якісна інтерпретація даних спостереження. Суб'єктивність при інтерпретації результатів спостереження. Способи підвищення рівня об'єктивності.</p> <p>Описова та вивідна статистика інтерпретації даних спостереження; інтерпретація кількісних та якісних даних спостереження. Оформлення результатів спостереження; форми представлення результатів спостереження. Публічний захист результатів дослідження (отриманих в результаті спостереження).</p> <p>ТЕМА 4. СПОСТЕРЕЖЕННЯ В ПЕДАГОГІЧНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ.</p> <p>Організація спостереження. Етапи дослідження з використанням спостереження. Об'єкт, предмет спостереження. Засоби спостереження. Категорії та одиниці суб'єкта спостереження. Протокол спостереження. Професійно-етичні норми психолого-педагогічного спостереження.</p>
<p>Контроль і оцінювання результатів навчання</p>	<p>Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання</p> <p>Основними принципами оцінювання результатів опанування навчальної дисципліни є такі:</p> <ul style="list-style-type: none"> – об'єктивності (оцінка має відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, компетентностей і результатів навчання); – прозорості (максимальній ясності та відкритості процедури, критеріїв і шкал оцінювання результатів навчання); – систематичності (перевірка якості опанування навчальної дисципліни здійснюється систематично, за кожною темою і модулем, а також відвідуванням занять, ступенем активності під час навчання і вчасним виконанням навчальних завдань); – дієвості (корекція та вдосконалення, за потреби, компетентностей і результатів навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми); – індивідуального підходу (об'єктивна і справедлива оцінка відповідно до зусиль, затрачених здобувачем PhD, дотриманням ним вимог академічної доброчесності та реальних результатів навчання); – педагогічного оптимізму (зорієнтованість оцінювання на пошук особистісних ресурсів здобувача PhD у контексті успішного

опанування навчальної дисципліни, стимулювання нових досягнень у навчальній роботі) тощо.

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення в практиці професійної діяльності під час розв’язання індивідуально-дослідницьких завдань.

Оцінювання результатів навчання аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
01-34	F	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Політика навчальної дисципліни

Політика щодо академічної доброчесності

Учасники освітнього процесу мають дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу; посилаються на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримуватись загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки. Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.

Політика щодо відвідування занять

Відвідування лекцій, семінарських та практичних занять з курсу є обов’язковим. За об’єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни).

Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання

Відтермінування здачі завдань у випадках хвороби чи якоїсь іншої вагомої причини може бути дозволене за умови надання необхідної документації.

Відтермінування здачі заліку може бути дозволене за умови погодження у науково-організаційному відділі Інституту.

	<p>Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів здобувачів освіти із документально підтвердженими особливими потребами. Відповідальністю здобувача освіти залишається вчасне надання таких документів.</p> <p style="text-align: center;">Політика щодо правил поведінки на заняттях</p> <p>Здобувачі освітньо-наукового ступеня доктора філософії беруть активну участь у всіх заняттях: обговорюють проблемні ситуації, запропоновані викладачем на лекціях, у режимі діалогу /полілогу; активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час практичних занять; виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми.</p> <p>Спілкування учасників освітнього процесу (викладач, здобувачі) відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємопідтримки, взаємодопомоги, толерантності та поваги до особистості кожного, спрямованості на здобуття істинного наукового знання.</p>
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <p style="text-align: center;">Базова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Волощук, І. С. Педагогічне дослідження: навч. посіб./ І. С. Волощук. – К.: Інформ. системи, 2009. – 390 с. – Бібліогр.: С. 388–389. 2. Галян І. М. Психодіагностика. Навч. посібник / І. М. Галян. – К.: Академвидав, 2009. – 464с. 3. Корольчук М. С. Психодіагностика: навч. пос. / М. С. Корольчук, В. І. Осьодло – К.: Ельга, Ніка-Центр, 2005. – 400 с. 4. Моргун В. Ф., Тітов І. Г. Основи психологічної діагностики. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / В. Ф. Моргун, І. Г. Тітов – К.: Видавничий Дім «Слово», 2009. – 464 с. 5. Немов Р. С. Психологія: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений: В 3 кн. — 4-е изд. — М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. — Кн. 3: Психодиагностика. Введение в научное психологическое исследование с элементами математической статистики. — 640 с. 6. Психологічна діагностика обдарованості: монографія / [Р. О. Семенова, Д. К. Корольов, М. О. Мельник та ін. ; за ред. Р. О. Семенової]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 172 с. 7. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие. / Д. Я. Райгородский. — Самара: Издательский Дом «БАХРАХ-М», 2001. — 672 с. <p style="text-align: center;">Додаткова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу : монографія / О. Є. Антонова. – Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005. – 456 с. 2. Богоявленская Д. Б. Одаренность: природа и диагностика /Д. Б. Богоявленская, М. Е. Богоявленская. – М. : АНО «ЦНПРО», 2013. – 208 с. 3. Буров О. Ю. Методичні засади діагностики академічної обдарованості учнів загальноосвітньої школи : монографія /

[О. Ю. Буров, В. У. Кузьменко, Н. А. Бельська; за ред. О. Ю. Букова]. – К. : ТОВ «Інформаційні системи», 2012. – 202 с.

4. Венгер А. Л. Психологическое консультирование и диагностика. Практическое руководство. Часть 1. / А. Л. Венгер. — М.: Генезис, 2001. — 160 с.

5. Венгер А. Л. Психологическое консультирование и диагностика. Практическое руководство. Часть 2. // А. Л. Венгер. — М.: Генезис, 2001. — 128 с.

6. Ильин Е. П. Психология индивидуальных различий / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер. – 2004. – 701 с.

7. Основы психодиагностики: учебно-практический комплекс для специальности 03301.65 Психологи / автор-составитель Н. В. Зоткин. – Самара: Изд-во "Универс групп", 2007. – 208 с.

8. Психологические тесты. / Под ред. А. А. Карелина. – Т.1. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 312 с. – С. 25 – 29.

9. Психологічна діагностика обдарованості: монографія / [Р. О. Семенова, Д. К. Корольов, М. О. Мельник та ін. ; за ред. Р. О. Семенової]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 172 с.

10. Dorfman, W. I., & Hersen, M. (Eds.). Understanding Psychological Assessment. – NY: Springer US, 2001. – 380 p.

11. Hersen M. H., & Turner S. M. (Eds.). Diagnostic Interviewing (3rd ed.). New York: Kluwer Academic Publishers, 2003. – 460 p.

12. Ogdon D. Psychodiagnostics and Personality Assessment (3rd ed.). Los Angeles: Western Psychological Services, 2001.

13. Rogers R. Handbook of Diagnostic and Structured Interviewing. New York: Guilford, 2001. – 516 p.

14. Tallent N. The Practice of Psychological Assessment. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall, 1997.

15. Wolber G. J., & Carne W. F. Writing Psychological Reports: A Guide for Clinicians (2nd ed.). Sarasota, FL: Professional Resource Press, 2002. – 158 p.

16. Zukerman E. L. Clinician's Thesaurus: The Guidebook for Writing Psychological Reports (4th ed.). New York: Guilford, 2000. – 400 p.

Інформаційні ресурси:

1. <https://journals.sagepub.com/home/jpa> – Journal of Psychoeducational Assessment. Статті по психодіагностиці.

2. <https://journals.sagepub.com/home/top> – Journal «Teaching of Psychology». Статті по психодіагностиці.

3. <https://journals.sagepub.com/home/jpa> – Journal of Psychoeducational Assessment. Статті по психодіагностиці.

4. <https://journals.sagepub.com/home/pss> – Journal «Psychological Science». Статті по психодіагностиці.

5. <http://nsj.gov.ua/files/1448287570>Етичний%20кодекс%20психолога.docx.pdf – Етичний кодекс психолога